

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З ДИСЦИПЛІНИ
«ВСТУП ДО ФАХУ»
для студентів спеціальності 014.021
Середня освіта. Англійська мова і література**

УДК 373.5:811.111

М54

Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Вступ до фаху» [Електронний ресурс] : для денної та заочної форми навчання спеціальності 014.021 Середня освіта, Англійська мова і література / уклад. : О.В. Золотарьова, М.М. Кабанець. – Луцьк : ДонНТУ, 2022. – 47 с.

Методичні рекомендації включають узагальнені рекомендації до виконання різних видів самостійної роботи студентів з дисципліни «Вступ до фаху». Методичні рекомендації містять теми для самостійного опрацювання, теми вибіркового творчих робіт, а також теми семінарських занять і питання для обговорення. Студентам пропонуються списки питань для самоперевірки та питань для підготовки до іспиту. Надано список літератури та інформаційних джерел для підготовки до занять і іспитів. Представлені критерії оцінювання різних видів роботи студента з даної дисципліни.

Методичні рекомендації призначені для студентів галузі знань **01 Освіта** денної та заочної форми навчання.

Укладачі:

Кабанець М. М., професор, доктор пед. наук, зав. кафедри МП

Золотарьова О. В., доцент, канд. пед. наук, доцент кафедри МП

Рецензент: Клименко Н.Б., доцент, канд. філол. н., доцент кафедри МП

Відповідальний за випуск: Кабанець М. М., проф., доктор пед. наук, зав. кафедри МП

Затверджено навчально-методичним відділом ДВНЗ «ДонНТУ»

Протокол № 11 від 28.08.2022 р.

Розглянуто на засіданні кафедри мовної підготовки

Протокол № 6 від 23.06.2022 р.

© ДонНТУ, 2022.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Теми семінарських занять	5
2. Вибіркове творче завдання	14
3. Теми для самостійного вивчення	15
4. Критерії оцінювання знань студентів	22
5. Питання для самостійної перевірки знань	23
6. Питання до іспиту	25
Список використаної літератури	27
Додатки	29

ВСТУП

Вступ до фаху – обов’язкова навчальна дисципліна для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014.02 Середня освіта (Мова і література), що належить до галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Вступ до фаху є професійно орієнтованою дисципліною, яка передбачає ознайомлення студентів зі змістом і специфікою обраної ними професії. Вивчення дисципліни «Вступ до фаху» сприяє адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищому педагогічному закладі освіти, свідомому і активному їх включенню до самостійної навчально діяльності. Курс також має забезпечити початкову підготовку до проходження педагогічної практики.

Метою вивчення дисципліни є забезпечення загальної теоретичної підготовки студентів як основу їх майбутньої практичної діяльності, отже сформувати у майбутніх педагогів визначену низку інтегральних, загальних та фахових компетентностей, що стануть основою їх подальшого професійного розвитку. Програма курсу передбачає теоретичне та практичне опанування студентами основ педагогічної професії, розумінню основ педагогічної діяльності та етапів становлення вчителя-професіонала.

Програма курсу передбачає теоретичне та практичне опанування студентами основ педагогічної професії, розумінню основ педагогічної діяльності та етапів становлення вчителя-професіонала. Дисципліна «Вступ до фаху» передбачає наступні види робіт: аудиторну (лекції, семінарські заняття та консультації) та самостійну (підготовка до семінарських занять, самостійне опанування визначених тем та виконання вибіркового творчого завдання).

Курс «Вступ до фаху» тісно пов’язаний з курсами «Педагогіка», «Психологія», «Методика викладання», «Педагогічна майстерність», «Українська Історія», «Українська культура» та іншими.

1. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ з ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО ФАХУ»

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ СТИЛІ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Питання до обговорення

1. Сутність поняття *стилю* педагогічної діяльності.
2. Демократичний стиль педагогічної діяльності.
3. Авторитарний стиль педагогічної діяльності.
4. Ліберальний стиль педагогічної діяльності.
5. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності.
6. Професійний **імідж** вчителя та його складові.
7. Позитивний та негативний імідж педагога.
8. Вимоги до особистості вчителя.

Надати визначення поняття *стилю* педагогічної діяльності. Схарактеризувати демократичний, авторитарний, ліберальний та індивідуальний стиль педагогічного спілкування. Проаналізувати переваги та недоліки кожного зі стилів.

Визначити, що таке професійний імідж вчителя та з'ясувати з чого він складається. Проаналізувати причини набування позитивного або негативного іміджу педагогом. Визначити чинники, що сприяють формуванню певного професійного іміджу та шляхи його покращення. Які фактори можуть погіршити імідж педагога.

З'ясувати, які саме особистісні вимоги висуваються до педагога.

Створити особистісний портрет сучасного українського вчителя.

Які ваші особистісні риси дійсно відповідають майбутній професії, а які ви би ще хотіли набути. Чи на вашу думку складно відповідати сучасному портрету педагога-професіонала?

Література:

1. Ковальова, І.О. Імідж сучасного педагога. – Харьков, 2000. – 68 с.
2. Ковальова, І. Педагогічна іміджологія : сутність, етимолгія, шляхи креативного використання у сучасному вищому навчальному закладі / І. Ковальова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/1582>
3. Малахов, В. Етика спілкування : навч. посіб. – К. : Либідь, 2006. – 400 с.

4. Мешко, Г.М. Формування індивідуального стилю педагогічного спілкування у майбутніх учителів : дис. канд.пед.наук : 13.00.01/Нац. пед. ун-т ім.М.П.Драгоманова. – Тернопіль, 1997. – 203 с.
5. Мешко, Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.
6. Фіцула, М.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2005. – 168 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

ВИЩИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД І ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В НЬОМУ

Питання до обговорення

1. Вища педагогічна освіта України. Її пріоритети та напрямки розвитку..
2. Форми організації навчального процесу у вищому навчальному закладі.
3. Організація навчальної праці студента.
4. Розумова праця і розвиток студента.
5. Режим дня студента.
6. Права та обов'язки студента вищого навчального закладу.

Визначити де можна набути педагогічну освіту в Україні. Вказати напрямки поточного розвитку української вищої педагогічної освіти.

Розглянути основні форми організації навчального процесу в українських вищих навчальних закладах. Надати рекомендації щодо організації ефективного навчання та прийняттого режиму дня студента. Описати особливості розумової праці та розвитку студента, умов, що їм сприяють. Схарактеризувати психофізіологічні особливості розвитку молодшої людини та проаналізувати як це може впливати на розумовий розвиток студента. Чи розумно поєднуєте ви розумову працю і фізичні навантаження? Що хотіли би ви щось змінити в організації своєї навчальної праці? Що вас не влаштовує або заважає вам?

Назвати основні законодавчо зафіксовані права та обов'язки українського студента. Наведіть приклади, які саме права та обов'язки особисто ви реалізовуєте і як ви, як студент вищого навчального закладу, дотримуетесь чинного законодавства.

Література:

1. Галузинський, В.М. Педагогіка : теорія та історія : навч. посіб. для студ. внз / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. - К. : Вища шк., 1995. – 237 с.
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/article/294010>
3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=1>

4. Мешко, Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.
5. Москалець, В.П. Психологічне обґрунтування української національної школи. – Львів : Світ, 1994. – 120 с.
6. Фіцула, М.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2005. – 168 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ
ВИДИ ТА ЗАСОБИ
НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА
Питання до обговорення

1. Види навчально-пізнавальної діяльності студента та їх сутність:
 - 1.1. Аудиторна робота
 - 1.2. Самостійна робота
 - 1.3. Науково-дослідна робота
 - 1.4. Педагогічна практика.
 - 1.5. Інші види діяльності студента, що не передбачені навчальним планом.
2. Читання як основний різновид самостійної роботи студента. Конспектування, складання тез, виписування та цитування як засіб ефективного учіння.
3. Уміння користуватися літературними джерелами та джерелами мережі Інтернет. Складання списку літератури. Робота у бібліотеках та читальних залах.

Надати характеристику основним видам навчально-пізнавальної діяльності студента. Визначити основні види аудиторної роботи. З'ясувати у чому полягає самостійна робота студента та особливості її організації. Визначити співвідношення аудиторної та самостійної роботи студента в університеті. Розглянути особливості, мету і сутність науково-дослідної роботи студента вищого навчального закладу. Встановити мету, завдання та зміст педагогічної практики майбутніх вчителів на різних курсах навчання. Назвати види роботи студента вищого навчального закладу, які не передбачені навчальним планом.

Розглянути питання про ефективну організацію студентом своєї навчальної роботи, а саме: вміння правильно користуватися паперовими та електронними джерелами, вміння правильно робити посилання та цитування, вміння складати конспекти лекцій або тези, правильно оформлювати списки літератури.

Наведіть приклади, які види діяльності непередбачені навчальним планом ви, як студент, виконуєте або хотіли би виконувати.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=1>
2. Мазоха, Д.С. На шляху до педагогічної професії. Вступ до спеціальності : навч. посіб. - К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.

3. Мешко, Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.
4. Фіцула, М.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2005. – 168 с.
5. Фіцула, М.М. Педагогіка : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ
НАОЧНІСТЬ, ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ТА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ
У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ
Питання до обговорення

1. Наочність як один з головних засобів навчання.
2. Технічні засоби навчання як вимога сучасності.
3. Традиційне навчання.
4. Розвивальне навчання.
5. Інноваційні технології у навчанні.
6. Проблемне навчання.

Встановити, що таке наочність і яке її місце в навчальному процесі. Надати загальну характеристику основним видам наочності. Визначити, що таке ТЗН і їх місце у сучасній школі.

Розглянути, що таке сучасні технології навчання. Проаналізувати їх та встановити переваги і недоліки традиційного, розвивального, інноваційного та проблемного навчання. Навести приклади навчальних ситуацій, коли можна використати кожен з них безпосередньо на уроках іноземної мови. Обґрунтувати свій вибір технології.

Пригадайте, які засоби навчання найчастіше використовувались вчителями під час вашого шкільного навчання. Що би ви, як майбутній вчитель, використовували частіше під час роботи в класі або навпаки, взагалі не використовували.

Література:

1. Гончаренко, С.У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Мазоха, Д.С. На шляху до педагогічної професії. Вступ до спеціальності : навч. посіб. - К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
3. Мешко, Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.
4. Педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. пед ін-тів / під ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К. : Вища шк., 1991. – 183 с.
5. Професійна освіта : словник / за ред. Н.Г. Нічкало. – К. : Вища школа, 2000. – 420 с.

6. Степанов, О.М. Педагогічна психологія : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2011. – 416 с.
7. Фіцула, М.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 168 с.
7. Фіцула, М.М. Педагогіка : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с.
8. Методичний портал [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <http://metodportal.net>
9. Нова українська школа (НУШ) [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://nus.org.ua/>

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

УЧНІВСЬКИЙ РОЗВИТОК В ШКІЛЬНИХ УМОВАХ

Питання до обговорення

1. Учіння і учбова діяльність.
2. Відмінність учбової діяльності від дослідницької.
3. Вікова динаміка учбової діяльності школярів.
4. Функції дій контролю і оцінки в учбовій діяльності школярів.
5. Розумовий розвиток школярів, його діагностика та критерії оцінювання.
6. Показники засвоєння знань.
7. Вікова динаміка формування вміння самостійно вчитися в умовах шкільного навчання.

Дати визначення учінню і учбовій діяльності. З'ясувати у чому полягає відмінність учбової діяльності від дослідницької.

Проаналізувати вікові особливості учнів і їх вплив на динаміку навчального процесу. Надати конкретні приклади.

З'ясувати мету проведення контрольних заходів у навчальному процесі та назвати функції оцінки. Встановити, як саме відбувається оцінювання розумового розвитку школярів та якими є критерії оцінювання розумових досягнень учнів, а також якими є показники засвоєння знань школярів. На що спирається вчитель в процесі оцінювання знань і вмінь школярів. Відмінності в розумінні оцінок вчителем, учнями та батьками. Хибні тлумачення функції оцінки та наслідки таких явищ.

Література:

1. Варій, М. Основи психології і педагогіки : навч. посіб / М. Варій, В. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 376 с.
2. Дробинская, А. О. Анатомия и возрастная физиология : учеб. для бакалавров / А. О. Дробинская. — М. : Изд-во Юрайт, 2014. – 527 с.
3. Мазоха, Д.С. На шляху до педагогічної професії. Вступ до спеціальності : навч. посіб. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
4. Мешко, Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.

5. Педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. пед ін-тів / під ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К. : Вища шк., 1991. – 183 с.
6. Професійна освіта : словник / за ред. Н.Г. Нічкало. – К. : Вища шк., 2000. – 420 с.
7. Степанов, О.М. Педагогічна психологія : навч. посіб – К. : Академвидав, 2011. – 416 с.
7. Фіцула, М.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб для студ. вищ. пед. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2005. – 168 с.
8. Фіцула, М.М. Педагогіка : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с.
9. Методичний портал [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <http://metodportal.net>
10. Нова українська школа (НУШ) [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://nus.org.ua/>

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ

Питання до обговорення

1. Сімейне виховання та його вплив на психологічний розвиток дитини.
2. Самовиховання школярів.
3. Діяльність і формування особистості (учбова і трудова діяльність).
4. Вікові особливості виховання дітей.
5. Теорії виховання.

Сутність сімейного виховання. Які національні особливості має українська система сімейного виховання. У чому має полягати зв'язок сім'ї та школи з питань виховання дітей і їх психологічного розвитку. Шляхи самовиховання школярів. Як учбова і трудова діяльність впливають на формування особистості сучасного учня. Кореляція вибору методів виховання і вікових особливостей дітей. Розглянути основні теорії виховання дітей шкільного віку.

Який стиль виховання притаманний вашим батькам або близьким? Якщо повернутися у ваші шкільні часи, що би ви змінили у поведінці ваших батьків? Які прийоми самовиховання ви перевірили на собі і що вони змінили у вашому житті чи поведінці. Хто мав на вас найбільший вплив в дитинстві та/або в підлітковому віці і чому.

Література:

1. Бех, І. Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2009. – 248 с.
2. Варій, М. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. / М. Варій, В. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 376 с.
3. Дробинская, А. О. Анатомия и возрастная физиология : учеб. для бакалавров / А. О. Дробинская. – М. : Изд-во Юрайт, 2014. – 527 с.

4. Кочерга, О.В. Сензитивність як психофізіологічний стан людини // Педагогічна освіта : теорія і практика. Психологія. Педагогіка. – 2012. – №17. – С. 71-74.
5. Москалець, В.П. Психологічне обґрунтування української національної школи. – Львів : Світ, 1994. – 120 с.
6. Павелків, Р. Дитяча психологія : навч. посіб. / Р. Павелків, О. Цигипало. – К. : Академвидав, 2008. – 431 с.
7. Педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. пед ін-тів / під ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К. : Вища шк., 1991. – 183 с.
8. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. – К. : Вища шк., 1982. – 214, [2] с.
9. Степанов, О.М. Педагогічна психологія : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2011. – 416 с.
10. Степанов, О.М. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. / О.М. Степанов О, М.М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2012. – 528 с.
11. Стельмахович, М. Г. Українська народна педагогіка : навч. посіб. – К. : ІЗМН, 1997. – 232 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ **УЧАСНИКИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

Питання до обговорення

1. Учбова і трудова діяльність учнів.
2. Права та обов'язки учня середнього загальноосвітнього закладу.
3. Права та обов'язки батьків учнів середнього загальноосвітнього закладу.
4. Посадові інструкції асистента вчителя і вчителя середнього загальноосвітнього закладу.
5. Ставлення вчителя до:
 - учнів і учнівського колективу
 - батьків учнів
 - своїх колег і педагогічного колективу.

Сутність учбової і трудової діяльності учнів. Напрямки трудової діяльності школярів. Визначити основні права та обов'язки учнів загальноосвітніх закладів України. Якими є права та обов'язки батьків школярів. Шляхи підвищення педагогічної обізнаності батьків учнів. Яким чином шкільні вчителі можуть впливати на рівень знань батьків щодо виховання дітей?

Встановити якими є посадові інструкції вчителя загальноосвітнього закладу згідно законів України. Особливості співпраці шкільного вчителя з колегами. Форми спілкування вчителя з батьками учнів. Встановлення ефективного керування класом і особливості ставлення вчителя до учнівського колективу.

Чи задовольняло вас ставлення вчителів до учнів у школі? Чому так/ні? Наведіть приклади, як не можна вчителю ставитися до учнів.

Література:

1. Галузинський, В.М. Педагогіка : теорія та історія : навч. посіб. для студ. внз / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К. : Вища шк., 1995. – 237 с.
2. Гончаренко, С.У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Закон України «Про освіту». від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/article/294010>
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/law/2232/>
5. Мазоха, Д.С. На шляху до педагогічної професії. Вступ до спеціальності : навч. посіб. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
6. Мешко, Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.
7. Онишків, З.М. Основи школознавства : навч. посіб для студ. пед. вузів. – 3-тє вид., допов. і перероб. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2003. – 176 с.
8. Фіцула, М.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб для студ. вищ. пед. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2005. – 168 с.
9. Педрада : портал освітян України [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://www.pedrada.com.ua/>

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ ТЕОРЕТИЧНА І ПРАКТИЧНА ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЛЬНОСТІ

Питання до обговорення

1. Теоретична готовність вчителя до педагогічної діяльності.
2. Практична готовність вчителя до педагогічної діяльності.
3. Педагогічна вимогливість.
4. Педагогічний оптимізм.
5. Моральна відповідальність вчителя.
6. Творчий компонент в роботі педагога.
7. Системний підхід в роботі педагога.
8. Показники результативності педагогічної діяльності вчителя.

Теоретична і практична складова готовності вчителя до педагогічної діяльності. У чому полягає педагогічна вимогливість вчителя. Чому наявність педагогічного оптимізму є обов'язковою умовою педагогічної діяльності. У чому полягає педагогічний оптимізм. У чому полягає моральна відповідальність шкільного вчителя. У чому полягає творча складова роботи вчителя. Розкрити сутність системного підходу в роботі сучасного педагога. Якими є показники результативності роботи шкільного вчителя. Що допомагає студенту практично підготуватися до майбутньої професійної діяльності. Як саме ви плануєте підготуватися до майбутньої професійної діяльності практично.

Література:

1. Мазоха, Д.С. На шляху до педагогічної професії. Вступ до спеціальності : навч. посіб. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
2. Мешко, Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.
3. Педагогічна психологія: навч. посіб. для студ. пед. ін-тів / під ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К. : Вища шк., 1991. – 183 с.
4. Степанов, О.М. Педагогічна психологія : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2011. – 416 с.
5. Фіцула, М.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб для студ. вищ. пед. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2005. – 168 с.
6. Закон України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/law/2232/>
7. Онишків, З.М. Основи школознавства : навч. посіб для студ. пед. вузів. – 3-тє вид., допов. і перероб. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2003. – 176 с.
8. Педагогічна преса – все про освіту в Україні [Електронний ресурс] : офіційний інтернет сайт. – Режим доступу : <https://pedpresa.com.ua/>
9. Педрада : портал освітян України [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://www.pedrada.com.ua/>
10. Нова українська школа (НУШ) [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://nus.org.ua/>
11. На урок : освітній проект [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://naurok.com.ua>
12. Методичний портал [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <http://metodportal.net>

Критерії оцінювання виступів на семінарських заняттях

Вимоги до доповіді студента	Кількість балів	Загальна кількість семінарських занять	Загальна кількість балів
Доповідь повністю розкриває зміст питання, містить визначення термінів, приклади, є логічно побудованою і закінченою. Студент може правильно відповісти на додаткові питання.	3	8	24
Доповідь розкриває більшу частину питання, є логічно побудованою. Частково містить визначення термінів. Студенту складно наводити приклади і надавати відповіді на додаткові питання.	2	8	16
Доповідь є неповною. Частково відсутня			

логіка викладення матеріалу. Визначення термінів відсутнє або недостатнє. Студент спирається на своє особисте розуміння проблеми, а не на наукові факти. Не може навести свої приклади та правильно відповісти на додаткові питання.	1	8	8
			Макс. бал 24

2. ВИБІРКОВЕ ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

На основі вивчених матеріалів та самостійного аналізу літератури і джерел, підготувати презентацію про життєвий і професійний шлях одного з видатних українських педагогів та його педагогічну спадщину.

Темою творчого завдання є «Життєвий і творчий шлях видатного українського педагога _____ (ПБ)».

Презентація має містити основні факти з біографії педагога, найбільш важливі події його/її професійного життя, короткий аналіз головних педагогічних досягнень та творчої спадщини.

Робота оцінюється від 1 до 6 балів і передбачає оцінювання оригінальності, повноти виконання вимог до змісту роботи, творчість у наочному представленні матеріалів, вміння студента цікаво представити роботу і надати відповіді на додаткові запитання.

Перший слайд презентації має містити наступну інформацію:

- прізвище, ім'я та по-батькові студента
- група, кафедра і факультет
- тема роботи

В кінці презентації надається список використаної літератури і джерел.

Критерії оцінювання виконання вибіркового творчого завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Презентація виконана у повній відповідності до вимог. Структура і логіка є правильними. Питання повністю розкрито. Презентацію виконано на високому творчому рівні. Студент може відповісти на уточнюючі питання за обраною темою. Гарно орієнтується в питанні, що розглядається.	6
Презентація виконана у відповідності до вимог. Структура і/або логіка порушені незначною мірою. Питання розкрито майже повністю. Роботу виконано в цілому з дотриманням	

принципу творчого підходу. Студент має часкові труднощі з відповідями на додаткові або уточнюючі питання.	4
Презентація частково не відповідає висунутим вимогам щодо оформлення та структури. Має певні порушення структури і/або логіки викладання. Презентація може містити недостатню кількість необхідної інформації, тобто має недостатній зміст. Роботу виконано без дотримання творчого підходу. Студент має суттєві труднощі з відповідями на додаткові та уточнюючі питання.	2

3. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

Самостійна робота студента передбачає самостійне вивчення визначених тем з дисципліни шляхом читання літературних джерел, складання тез, створення презентацій, виконання творчих завдань, роботи з різними інформаційними джерелами, у тому числі мережі Інтернет, підготовки до різних форм звітності. Самостійно студенти можуть працювати як індивідуально, так і у співпраці з іншими студентами-одногрупниками. Нижче подані теми, які студенти мають опрацювати протягом семестру з дисципліни «Вступ до фаху».

Тема 1. Українська педагогічна думка в історичному контексті. Розвиток української національної школи.

Питання для самоперевірки та завдання:

1. Назвати етапи розвитку української педагогіки.
2. Яким чином розвиток української педагогіки залежав від історичних умов.
3. Як розвивалася українська національна школа на різних історичних етапах.
4. У чому полягають особливості української педагогічної школи.
5. Якими є перспективи подальшого розвитку сучасної української педагогіки.

Підготувати вибіркове творче завдання за темою «Життєвий і творчий шлях видатного українського педагога» (Х.Д. Алчевська, Т.Г. Лубенець, С.В. Васильченко, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський та ін.).

Представлення завдання відбувається у формі презентації на семінарських заняттях.

Література і джерела:

1. Галузинський, В.М. Педагогіка : теорія та історія : навч. посіб. для студ. внз / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. - К. : Вища шк., 1995. – 237 с.
2. Москалець, В.П. Психологічне обґрунтування української національної школи. – Львів : Світ, 1994. – 120 с.
3. Стельмахович, М. Г. Українська народна педагогіка : навч. посіб. / М.Г. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997. – 232 с.
4. Фіцула, М.М. Педагогіка : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с.

5. Мешко, Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.

Тема 2. Модель особистості педагога-професіонала.

Питання для самоперевірки:

1. Дати визначення терміну «професіоналізм».
2. З яких компонентів складається професіоналізм педагога.
3. Розкрийте сутність поняття «педагогічна обдарованість».
4. Що таке професійно-педагогічна культура і у чому вона полягає?
5. У чому полягає специфіка педагогічної професії.

Література і джерела:

1. Бути вчителем : навч.-метод. посіб. з курсу «Вступ до спеціальності» / уклад. О.В. Більська. – Вінниця : ТД «Едельвейс и К», 2012. – 296 с.
2. Мазоха, Д.С. На шляху до педагогічної професії. Вступ до спеціальності : навч. посіб. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
3. Мешко, Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.

Тема 3. Державні освітні стандарти. Державні стандарти початкової, базової та повної загальної середньої освіти.

Питання для самоперевірки та завдання:

1. Що таке Державний освітній стандарт.
2. Державний стандарт початкової освіти (2018 р.). Аналіз основних положень.
3. Державний стандарт базової середньої освіти (2020 р.). Аналіз основних положень.
4. Державний стандарт повної загальної середньої освіти (2011 р. для одинадцятирічної школи). Аналіз основних положень.

Література і джерела:

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/law/2232/>
2. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua>
3. Нова українська школа (НУШ) [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://nus.org.ua/>

Тема 4. Закон України «Про освіту».

Завдання:

1. Прочитати та проаналізувати Закон України «Про освіту».

2. Виписати та вивчити визначення основних термінів: академічна свобода, викладацька діяльність, заклад освіти, здобувачі освіти, інклюзивне навчання, освітній процес, освітня діяльність, освітня програма, особа з особливими освітніми потребами, педагогічна діяльність, результати навчання, рівень освіти, якість освіти, якість освітньої діяльності.

Література і джерела:

1. Закон України «Про освіту». від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/article/294010>
2. Гончаренко, С.У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua>

Тема 5. Закон України «Про вищу освіту».

Завдання:

1. Прочитати та проаналізувати Закон України «Про освіту».
2. Виписати та вивчити визначення основних термінів: академічна доброчесність, академічна свобода, вища освіта, заклад вищої освіти, здобувачі вищої освіти, кваліфікація, компетентність.

Література і джерела:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=1>
2. Гончаренко, С.У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua>

Тема 6. Закон України «Про загальну середню освіту».

Завдання:

1. Прочитати та проаналізувати Закон України «Про освіту».
2. З яких розділів складається даний закон.
3. Які права та обов'язки мають учні загальноосвітнього навчального закладу.
4. Які права та обов'язки мають вчителі загальноосвітнього навчального закладу.
5. Які права та обов'язки мають батьки учнів загальноосвітнього навчального закладу.
6. Виписати та вивчити визначення основних термінів: безпечне освітнє середовище, державні стандарти повної загальної середньої освіти, доступність повної загальної середньої освіти, навчальна програма, педагогічна інтернатура,

повна загальна середня освіта, територіальна доступність, учні, якість повної загальної середньої освіти, якість освітньої діяльності.

Література і джерела:

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/law/2232/>
2. Гончаренко, С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua>

Тема 7. Положення про загальноосвітній навчальний заклад. Школознавство у працях українських педагогів.

Питання для самоперевірки та завдання:

1. Проаналізувати Положення про загальноосвітній навчальний заклад.
2. Дати визначення терміну «школознавство».
3. Дослідити питання школознавства у працях українських педагогів.
4. Означити проблеми сучасної української школи.
5. Проаналізувати роботу Онишкіна З.М. «Основи школознавства».

Література і джерела:

1. Галузинський, В.М. Педагогіка : теорія та історія : навч. посіб. для студ. ВНЗ / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. - К. : Вища шк., 1995. – 237 с.
2. Гончаренко, С.У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Онишків, З.М. Основи школознавства : навч. посіб для студ. пед. вузів. – 3-тє вид., допов. і перероб. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2003. – 176 с.
4. Стельмахович, М.Г. Українська народна педагогіка : навч. посіб. / М.Г. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997. – 232 с.
5. Фіцула, М.М. Педагогіка : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с.

Тема 8. Педагогічна спадщина українського педагога В.О. Сухомлинського.

Питання для самоперевірки та завдання:

1. Ознайомитись з біографією В.О. Сухомлинського.
2. Назвати основні твори педагога.
3. Прочитати та проаналізувати твір Сухомлинського «Сто порад учителю».
4. Прочитати та проаналізувати твір Сухомлинського «Серце віддаю дітям».
5. Скласти тези основних педагогічних ідей Сухомлинського.

Література і джерела:

1. Галузинський, В.М. Педагогіка : теорія та історія : навч. посіб. для студ. ВНЗ / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. - К. : Вища шк., 1995. – 237 с.
2. Сухомлинський, В.О. Сто порад учителям. – К. : Радянська шк., 1988. – 304 с.
3. Сухомлинський, В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський. – К. : Радянська шк., 1974. – 288 с.

Тема 9. Обрані розділи навчального посібника О.М. Степанова Педагогічна психологія.

Питання для самоперевірки та завдання:

1. Опрацювати наступні розділи навчального посібника О.М. Степанова «Педагогічна психологія»: Психологія як наука, Спілкування, Психологія особистості, Чуттєві форми пізнання дійсності (увага, відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява), Емоції і почуття (воля, темперамент, характер, здібності), Міжособистісні стосунки в групах.
2. Виписати основні терміни за темами опрацьованих розділів.
3. Чим займається педагогічна психологія.
4. Обґрунтуйте необхідність вивчення психології педагогами.

Література і джерела:

1. Степанов, О.М. Педагогічна психологія : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2011. – 416 с.
2. Психологічний словник / за ред. В.І. Войтка. – К. : Вища шк., 1982. – 214, [2] с.
3. Педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. пед ін-тів / під ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. — К. : Вища шк., 1991. – 183 с.
4. Ліфарєва, Н.В. Психологія особистості : навч. посіб. / Н.В. Ліфарєва. – К. : ЦНЛ, 2003. – 240 с.
5. Возрастная и педагогическая психология / [под ред. А.В. Петровского]. – М. : Педагогика, 1982. – 288 с.
6. Выготский, Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский ; [под. ред. В.В. Давыдова]. – М. : Педагогика-Пресс, 1996. – 536 с. – (Психология : классические труды).
7. Рубинштейн, С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2007. – 713 с. : ил. – (Мастера психологии).

Тема 10. Робота з обраними розділами навчального посібника Л.Л. Хоружої «Етичний розвиток педагога».

Питання для самоперевірки та завдання:

1. Опрацювати обрані розділи навчального посібника Л.Л. Хоружої «Етичний розвиток педагога», а саме: Теоретичні засади етичного розвитку педагога, Навчально-виховний потенціал етико-педагогічної поведінки вчителя, Етичний практикум педагога.

2. Дати визначення поняттю «педагогічна етика».
3. Скласти конспекти опрацьованих тем.
4. Пояснити, у чому полягає етичний розвиток педагога.

Література і джерела:

1. Хоружа, Л.Л. Етичний розвиток педагога : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2012. – 2005 с.
2. Тофтул, М.Г. Сучасний словник з етики [Електронний ресурс] : словник. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 416 с. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/11783/1/%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BAa-1.pdf>
3. Волкова, Н.П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2006. – 256 с.

Тема 11. Робота з обраними розділами навчального посібника В. Малахова «Етика спілкування».

Питання для самоперевірки та завдання:

1. Опрацювати обрані розділи навчального посібника В. Малахова «Етика спілкування».
2. Дати визначення терміну «професійна етика вчителя».
3. Виписати професійну термінологію за темою «педагогічна етика» зі словника М.Г. Тофтул «Сучасний словник з етики».
4. Наскільки важливим є дотримання вчителем педагогічної етики.
5. Наведіть приклади порушення вчителем педагогічної етики у творах художньої літератури або кіно.

Література і джерела:

1. Малахов, В. Етика спілкування : навч. посіб.– К. : Либідь, 2006. – 400 с.
2. Тофтул, М.Г. Сучасний словник з етики [Електронний ресурс] : словник. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 416 с. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/11783/1/%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BAa-1.pdf>
3. Волкова, Н.П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2006. – 256 с.

Тема 12. Аналіз Національної рамки кваліфікацій (редакції 2020 р.).

Питання для самоперевірки та завдання:

1. З'ясувати, що таке Національна рамка кваліфікацій. Дати визначення терміну «кваліфікація».
2. Прочитати та проаналізувати документ.
3. Назвати кваліфікаційні рівні української системи освіти.

Література і джерела:

1. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua>
2. Додаток Н. – Національна рамка кваліфікацій.

Тема 13. Знайомство з сайтом Міністерства освіти та науки України та зі спеціальними Інтернет ресурсами для освітян.

Питання для самоперевірки та завдання:

1. Ознайомитись з офіційним сайтом Міністерства освіти та науки України. Розглянути структуру і розділи сайту.
2. Ознайомитись зі спеціальними Інтернет ресурсами для освітян (список додається у розділі «Інформаційні ресурси»).

Література і джерела:

1. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] : інтернет сайт. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua>
2. Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Вступ до фаху» [Електронний ресурс] : для денної та заочної форми навчання спеціальності 014.021 Середня освіта, Англійська мова і література / уклад. : О.В. Золотарьова, М.М. Кабанець. – Луцьк : ДонНТУ, 2022. – 47 с.

Тема 14. Права та обов'язки педагогічних працівників загальноосвітнього навчального закладу.

Питання для самоперевірки та завдання:

1. Розглянути права та обов'язки педагогічних працівників загальноосвітнього навчального закладу, що прописані в законах України «Про освіту та «Про повну загальну середню освіту».
2. Розглянути права та обов'язки педагогічних працівників загальноосвітнього навчального закладу, що прописані у типовій посадовій інструкції вчителя загальноосвітнього навчального закладу (Додаток А).

Література і джерела:

1. Закон України «Про освіту». від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/article/294010>
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/law/2232/>
3. Додаток А. - Посадова інструкція вчителя.

Тема 15. Основна документація вчителя. Навчальні програми та навчальні плани. Професійне портфолію педагога.

Питання для самоперевірки та завдання:

1. Що таке навчально-методичний комплекс (НМК) та його складові.
2. Користуючись матеріалами мережі Інтернет, ознайомитись з основною документацією вчителя, а саме прикладами навчальних програм та навчальних планів з іноземної мови та зарубіжної літератури.
3. Що таке професійне портфоліо педагога, визначити його зміст та призначення.
4. Знайти приклади професійного портфоліо педагога і проаналізувати його з точки зору ефективності та результативності діяльності вчителя.

Література і джерела:

1. Галузинський, В.М. Педагогіка : теорія та історія : навч. посіб. для студ. внз / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К. : Вища шк., 1995. – 237 с.
2. Гончаренко, С.У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Фіцула, М.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб для студ. вищ. пед. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2005. – 168 с.
4. Фіцула, М.М. Педагогіка : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с.

Тема 16. Підготовка студентів до підсумкового контролю.

1. Підготуватися до підсумкового контролю за матеріалами лекцій, семінарських занять та матеріалів самостійної роботи.
2. Перевірити свої знання за допомогою питань для самостійної перевірки знань.

Література і джерела:

1. Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Вступ до фаху» [Електронний ресурс] : для денної та заочної форми навчання спеціальності 014.021 Середня освіта, Англійська мова і література / уклад. : О.В. Золотарьова, М.М. Кабанець. – Луцьк : ДонНТУ, 2022. – 47 с.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Поточний контроль відбувається під час семінарських занять. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю здійснюється у фронтальній, груповій, індивідуальній формах, перевірки виконання ситуативних завдань, вирішення певних педагогічних задач, моделюванні професійних ситуацій, тощо.

Семестровий контроль проводиться у формі іспиту в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою дисципліни «Вступ до фаху», і в терміни, встановлені навчальним планом. Під час семестрового контролю враховуються результати усіх видів роботи студента протягом семестру відповідно до системи розподілу балів, які отримують студенти:

Поточний контроль				Підсум- ковий контроль	Загаль- ний бал
Підсумкова контрольна робота за матеріалами лекцій та самостійно опрацьованих тем	Підготовка і виступи на семінарських заняттях	Виконання вибіркового творчого завдання	Поточний контроль	Іспит	Макси- мальний бал
10	24	6	40	60	100

5. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ за темами лекцій з дисципліни:

1. Що таке педагогічна діяльність, її сутність і компоненти.
2. Структура та види педагогічної діяльності.
3. У чому полягає специфіка педагогічної професії.
4. Назвати функції вчителя.
5. Назвати професійно зумовлені та особистісні вимоги до вчителя.
1. У чому полягає професійна компетентність педагога.
6. Що таке авторитет вчителя і на чому він базується.
7. Чому спілкування є основою діяльності педагога.
8. Розкрити структуру і сутність педагогічного спілкування.
9. Назвати стилі педагогічного спілкування та дати їх характеристику з урахуванням переваг та недоліків.
10. Що таке педагогічний такт.
11. Що таке педагогічний конфлікт, його учасники та причини виникнення.
12. Шляхи попередження (запобігання) та подолання педагогічного конфлікту.
13. Цілі створення зони Європейської вищої освіти (Болонського процесу).
14. Що таке Кредит ECTS, його сутність та «вартість».
15. Нормативна та вибіркова частини змісту навчання.
16. Що таке освітньо-кваліфікаційна характеристика.
17. Що саме передбачають: психолого-педагогічна підготовка, методична підготовка, інформаційно-технологічна підготовка, практична підготовка, соціально-гуманітарної підготовка майбутнього педагога.
18. Що таке педагогічна психологія, назвати її об'єкт, предмет та завдання.

19. Якою є структура педагогічної психології, у чому полягає її зв'язок з іншими науками.
20. Дати визначення онтогенезу.
21. Вікова періодизація за академіком Б.Т. Лихачовим.
22. Назвіть психологічні, інтелектуальні та фізіологічні особливості різних вікових категорій школярів.
23. Що таке акселерація та які її особливості.
24. Що таке сенситивний період і у чому його особливості.
25. Що таке учіння і хто є його суб'єктом.
26. У чому полягає своєрідність учбової діяльності школярів.
27. Назвати мотиви учбової діяльності школярів. Визначити пізнавальні та соціальні мотиви.
28. Які фактори сприяють ефективному засвоєнню знань.
29. Надати визначення та приклади навичок.
30. Надати визначення вмінню. Які вміння є загальними, а які специфічними.
31. Що таке навчання, його предмет і завдання.
32. Які загальні вимоги висуваються до змісту навчання.
33. Які існують види навчання за зверненням до класу.
34. Яке навчання називають традиційним та інноваційним.
35. Що називають неуспішністю учнів та які її причини.
36. Якими є предмет, мета та завдання психології виховання.
37. Назвати і описати психологічні механізми виховання.
38. Що таке виховний вплив і від яких факторів залежить його результат.
39. Назвати критерії і показники вихованості.
40. Визначити поняття педагогічної діяльності вчителя, її предмет і завдання.
41. Назвіть складові педагогічних здібностей.
42. Назвіть рівні повної загальної середньої освіти.
43. На підставі чого діє український загальноосвітній заклад.
44. Назвати типи українських закладів загальної середньої освіти.
45. Назвати основні завдання українських закладів загальної середньої освіти.
46. Назвати цикли організації освітнього процесу у загальноосвітньому навчальному закладі України.
47. Назвати основні виховні завдання загальноосвітнього навчального закладу України.
48. Дати визначення терміну «педагогічний працівник». Назвати права та обов'язки педагогічних працівників України.
49. Якими є нормативи робочого часу українського вчителя та як відбувається оплата його роботи.
50. Як відбувається атестація і сертифікація педагогічних працівників.
51. Що саме передбачає професійне самовиховання майбутнього вчителя.
52. Назвати основні методи самовиховання.

53. Які існують види освіти в Україні.
54. Які існують форми здобуття освіти в Україні.
55. Які існують рівні освіти в Україні.
56. Що таке інклюзивне навчання та які його особливості.
57. Що таке педагогічна практика та яка її мета та основні завдання.
58. Назвати різновиди педагогічної практики.
59. Хто такий класний керівник та які його основні завдання і функції.
60. Що таке професіограма вчителя, яким є її зміст та призначення.

6. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

з дисципліни «Вступ до фаху»

1. Дайте визначення педагогічній діяльності.
2. Дайте визначення педагогіки як науки.
3. Назвати видатних українських педагогів (не менше п'яти), навести приклади їх педагогічних праць та важливості результатів їх педагогічної спадщини.
4. Назвати засоби діяльності вчителя.
5. Що є результатом викладацької діяльності.
6. У яких видах роботи реалізується діяльність педагога.
7. Назвати функції вчителя.
8. Назвати професійно неприпустимі якості педагога (не менше п'яти).
9. Назвати стилі педагогічного спілкування.
10. Що таке Європейська кредитно-трансферна система (ECTS).
11. Мета та завдання створення зони Європейської вищої освіти (Болонського процесу).
12. Що таке кредит ECTS та яка його вартість в годинах.
13. Що таке освітньо-кваліфікаційна характеристика.
14. Що таке навички.
15. Що таке педагогічна психологія і що вона вивчає.
16. Назвати структурні компоненти педагогічної психології.
17. Назвати основні вікові етапи розвитку (стадії розвитку) дитини.
18. Що таке акселерація.
19. Що таке онтогенез.
20. Який період називають сенситивним.
21. Дайте визначення учінню.
22. Назвіть види мотивів учбової діяльності за спрямованістю.
23. Які види мотивації учбової діяльності виокремлює П. Якобсон.
24. Мета учбової діяльності.
25. Дайте визначення процесу засвоєння знань.
26. Назвіть фактори, що сприяють засвоєнню знань.
27. Дайте визначення навчанню.
28. Головна мета шкільного навчання.

29. Дайте визначення викладанню.
30. Які існують види навчання за зверненням до учнів.
31. Які учні вважаються встигаючими.
32. Які учні вважаються невстигаючими.
33. Назвіть причини неуспішності учнів.
34. Що таке індивідуальний підхід у навчанні.
35. Що таке диференційований підхід у навчанні.
36. Основні завдання психології виховання.
37. Назвати психологічні механізми виховання.
38. Від чого залежать результати виховного впливу.
39. Яку поведінку називають асоціальною.
40. Назвіть причину важковиховуваності.
41. Дайте визначення педагогічним здібностям.
42. Назвіть складові педагогічних здібностей.
43. Що таке професійна компетентність вчителя.
44. Що таке навчальна програма і що таке робоча програма.
45. Назвіть рівні повної загальної середньої освіти.
46. Що таке державний стандарт загальної середньої освіти.
47. Якими законами регламентується функціонування системи освіти України.
48. На підставі чого діє загальноосвітній навчальний заклад.
49. За якими циклами організовується освітній процес у загальноосвітньому навчальному закладі.
50. Якою формою перевірки засвоєння знань закінчується кожен рівень повної загальної середньої освіти.
51. Які документи отримують учні після закінчення кожного рівня повної загальної середньої освіти.
52. Назвіть основні обов'язки педагогічних працівників в Україні.
53. Що таке атестація педагогічних працівників та її мета.
54. Які існують кваліфікаційні категорії педагогічних працівників.
55. Що таке самовиховання.
56. Назвіть складові структури виховання по С. Єлканову.
57. Назвати методи самовиховання.
58. Що таке система освіти.
59. Яка освіта називається формальною.
60. Яка освіта називається неформальною.
61. Що таке інформальна освіта.
62. Назвіть форми здобуття освіти.
63. Інституційна форма здобуття освіти та її різновиди.
64. Індивідуальна форма здобуття освіти та її різновиди.
65. Дуальна форма здобуття освіти, її особливості.
66. Складники системи освіти.
67. Рівні освіти, які відповідають 0-10 рівням Національної рамки кваліфікацій.

68. Що таке інклюзивне навчання.
69. Педагогічна практика, її мета та завдання.
70. Види педагогічної практики.
71. Етапи програми проходження практики та що вони передбачають.
72. Розкрийте сутність поняття педагогічної етики.
73. Дати визначення професіограми вчителя.
74. Назвати функції класного керівника.
75. Назвати завдання класного керівника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бути вчителем : навч.-метод. посіб. з курсу «Вступ до спеціальності» / уклад. О.В. Більська. – Вінниця : ТД «Едельвейс и К», 2012. – 296 с.
2. Волкова, Н.П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2006. – 256 с.
3. Выготский, Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский ; [под. ред. В.В. Давыдова]. – М. : Педагогика-Пресс, 1996. – 536 с. – (Психология : классические труды).
4. Возрастная и педагогическая психология / [под ред. А.В. Петровского]. – М. : Педагогика, 1982. – 288 с.
5. Галузинський, В.М. Педагогіка : теорія та історія : навч. посіб. для студ. внз / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. - К. : Вища шк., 1995. – 237 с.
6. Гончаренко, С.У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
7. Закон України «Про освіту». від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/article/294010>
8. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] : <https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=1>
- 9.
10. Закон України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/law/2232/>
11. Ковальова, І. Педагогічна іміджологія: сутність, етимологія, шляхи креативного використання у сучасному вищому навчальному закладі / І. Ковальова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/1582>
12. Ліфарєва, Н.В. Психологія особистості : навч. посіб. / Н.В. Ліфарєва. – К. : ЦНЛ, 2003. – 240 с.
13. Мазоха, Д.С. На шляху до педагогічної професії. Вступ до спеціальності : навч. посіб. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
14. Малахов, В. Етика спілкування : навч. посіб. – К. : Либідь, 2006. – 400 с.
15. Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Вступ до фаху» [Електронний ресурс] : для денної та заочної форми навчання спеціальності 014.021 Середня освіта, Англійська мова і література / уклад. : О.В. Золотарьова, М.М. Кабанець. – Луцьк : ДонНТУ, 2022. – 47 с.

16. Мешко, Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.
17. Москалець, В.П. Психологічне обґрунтування української національної школи. – Львів : Світ, 1994. – 120 с.
18. Онишків, З.М. Основи школознавства : навч. посіб для студ. пед. вузів. – 3-тє вид., допов. і перероб. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2003. – 176 с.
19. Педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. пед ін-тів / під ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К. : Вища шк., 1991. – 183 с.
20. Професійна освіта : словник / за ред. Н.Г.Нічкало. – К. : Вища шк., 2000. – 420 с.
21. Психологічний словник / за ред. В.І. Войтка. – К. : Вища шк., 1982. – 214, [2] с.
22. Рубинштейн, С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2007. – 713 с. : ил. (Серия «Мастера психологии»).
23. Степанов, О.М. Педагогічна психологія : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2011. – 416 с.
24. Стельмахович, М. Г. Українська народна педагогіка : навч. посіб. / М.Г. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997. – 232 с.
25. Сухомлинський, В.О. Сто порад учителеві. – К. : Радянська шк., 1988. – 304 с.
26. Сухомлинський, В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський. – К. : Радянська шк., 1974. – 288 с.
27. Тофтул, М.Г. Сучасний словник з етики : словник. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім.І.Франка, 2014. – 416 с. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/11783/1/%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BAa-1.pdf>
28. Туріщева, Л.В. Психологія управління / Л. В. Туріщева. Психологічний портрет учителя / В.П. Мушинський. - Х. : Основа, 2005. – 160 с. – (Б-ка ж-лу "Управління школою" ; вип.9).
29. Фіцула, М.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб для студ. вищ. пед. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2005. – 168 с.
30. Фіцула, М.М. Педагогіка : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с.
31. Хоружа, Л.Л. Етичний розвиток педагога : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2012. – 2005 с.

Періодичні видання

1. Український педагогічний журнал. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal>
2. Інноваційна педагогіка. <http://www.innovpedagogy.od.ua/>
3. Інформаційний збірник для освітян. <http://presa.ua/informacijnij-zbirnik-dlja-osvitjan.htm>
4. Зарубіжна література в школах України. <https://zl.kiev.ua/>
5. Всесвітня література в школах України. <https://pedpresa.ua/project/vsesvit-literatura/>
6. Іноземні мови в школах України. <http://presa.ua/inozemni-movi-v-shkolah-ukraini.html>
7. Педагогічні науки. <http://pednauki.pnpu.edu.ua/>

Інформаційні ресурси

1. <http://osvita.ua> Освіта в Україні та за кордоном.
2. <https://mon.gov.ua/ua> Міністерство освіти і науки України.

3. <https://testportal.gov.ua> Український центр оцінювання якості освіти.
4. www.golos.com.ua Голос України : газета Верховної Ради України.
5. <http://pmu.in.ua/books/> Педагогічний музей України.
6. <https://naurok.com.ua> На урок : Освітній портал для вчителів.
7. <http://ukurier.gov.ua/uk/> Урядовий кур'єр : газета Кабінету міністрів України.
8. <https://pedpresa.com.ua/> Педагогічна преса – все про освіту в Україні.
9. <https://pidruchnyk.com.ua/> Репозитарій шкільних підручників України.
10. <https://www.ranok.com.ua/> Видавництво «Ранок».
11. <http://man.gov.ua/ua> Мала Академія наук України.
12. <http://englishtips.org> Englishtips – все для вчителя англійської мови.
13. <http://metodportal.net> Методичний портал.
14. <https://www.pedrada.com.ua/> Педрада : портал освітян України.
15. <https://nus.org.ua/> Нова українська школа (НУШ).

ДОДАТОК А

Посадова інструкція вчителя

1. Загальні положення

- 1.1. Посада вчителя належить до посад педагогічних працівників.
- 1.2. Учителя призначає на посаду та звільняє з неї директор закладу загальної середньої освіти (далі — директор, заклад освіти) з дотриманням вимог чинних нормативно-правових актів про працю.
- 1.3. Посаду вчителя може обіймати особа з високими моральними якостями, яка має вищу освіту та (або) професійну кваліфікацію педагогічного працівника, належний рівень професійної підготовки; фізичний та психічний стан здоров'я якої дає змогу виконувати професійні обов'язки в закладі освіти.
- 1.4. Основні функції вчителя — здійснює освітній процес, забезпечує його результативність та якість.
- 1.5. Учитель підпорядковується .
- 1.6. На час відпустки, тимчасової непрацездатності, відсутності на роботі з інших поважних причин обов'язки вчителя виконує інший педагогічний працівник відповідно до наказу директора.
- 1.7. У своїй діяльності вчитель керується Конституцією України; Конвенцією про права дитини; законами України, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, наказами та іншими нормативно-правовими актами центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та підпорядкованих їм органів управління освітою; вимогами Державних стандартів загальної середньої освіти; правилами й нормами з охорони праці та безпеки життєдіяльності, цивільного захисту, пожежної безпеки; статутом і правилами внутрішнього розпорядку закладу освіти, наказами директора, цією посадовою інструкцією.

2. Завдання та обов'язки

- 2.1. Планує освітній процес з предмета, який викладає, відповідно до освітньої програми.
- 2.2. Забезпечує належний рівень викладання навчальної дисципліни та засвоєння учнями освітньої програми з дотриманням вимог відповідного Державного стандарту загальної середньої освіти.
- 2.3. Застосовує різноманітні форми, методи та засоби навчання, сучасні освітні технології, зокрема інформаційні, а також цифрові освітні ресурси, упроваджує перспективний педагогічний досвід.
- 2.4. Здійснює освітній процес з урахуванням психофізіологічних особливостей учнів та специфіки навчального предмета.
- 2.5. Вживає заходів для зацікавлення учнів навчанням, організовує самостійну освітню діяльність учнів, зокрема дослідницьку.
- 2.6. Сприяє розвитку здібностей та обдарувань учнів, формуванню в них загальної культури та навичок здорового способу життя.
- 2.7. Проводить індивідуальну, позаурочну роботу з учнями з предмета, який викладає.
- 2.8. Оцінює навчальні досягнення учнів відповідно до критеріїв оцінювання, затверджених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Результати доводить до відома учнів, їхніх батьків або інших законних представників.
- 2.9. Настановленням і особистим прикладом утверджує в учнів повагу до суспільної моралі та цінностей: правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбності.
- 2.10. Виховує в дітей повагу до державних мови та символів України, національних, історичних і культурних цінностей, дбайливе ставлення до історико-культурного надбання й довкілля України.
- 2.11. Дотримується педагогічної етики, поважає гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу.
- 2.12. Захищає учнів від будь-яких форм фізичного або психічного насильства, приниження честі та гідності, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації.
- 2.13. Запобігає вживанню учнями алкогольних напоїв, наркотичних засобів, іншим шкідливим звичкам та проявам асоціальної поведінки, пропагує здоровий спосіб життя.
- 2.14. Вживає заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів під час освітнього процесу. Негайно повідомляє адміністрацію закладу освіти про нещасний випадок, що трапився з учнем, надає йому домедичну допомогу, викликає медпрацівника. Бере участь у розслідуванні нещасного випадку та вживає заходів з усунення його причин.
- 2.15. Проводить профілактичну роботу щодо запобігання травматизму серед учнів під час освітнього процесу, контролює виконання учнями інструкцій з безпеки.

- 2.16. Повідомляє керівництво закладу освіти про факти булінгу стосовно учнів, педагогічних працівників та інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком якого був особисто або інформацію про які отримав від інших осіб, вживає невідкладних заходів для припинення булінгу.
- 2.17. Бере участь у засіданнях педагогічної ради закладу освіти, методичного об'єднання, роботі конференцій, семінарів, клубів та інших заходах.
- 2.18. Дотримується академічної доброчесності та забезпечує її дотримання учнями в освітньому процесі.
- 2.19. Замінює відповідно до наказу директора інших тимчасово відсутніх учителів.
- 2.20. Постійно підвищує свій професійний і загальнокультурний рівні, педагогічну майстерність.
- 2.21. Підвищує кваліфікацію та атестується раз на п'ять років.
- 2.22. Проходить навчання і перевірку знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності раз на три роки.
- 2.23. Веде встановлену документацію та належно зберігає її.
- 2.24. Чергує по закладу освіти відповідно до графіка чергувань.
- 2.25. Проходить обов'язкові профілактичні медичні огляди в установлені терміни.
- 2.26. Дотримується статуту, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти.

3. Права

Учитель має право:

- 3.1. Вільно обирати форми, методи, засоби навчання, виявляти педагогічну ініціативу.
- 3.2. Давати учням обов'язкові до виконання розпорядження щодо організації занять та дотримання дисципліни.
- 3.3. Брати участь у громадському самоврядуванні та роботі колегіальних органів управління закладу освіти.
- 3.4. Бути членом професійної спілки та інших об'єднань громадян, діяльність яких не заборонена законом.
- 3.5. Брати участь у засіданнях методичних об'єднань та клубів, конференціях і семінарах, інших заходах, організованих управлінням (відділом) освіти.
- 3.6. Ознайомлюватися з документами, що містять оцінку його роботи, надавати щодо них роз'яснення.
- 3.7. Надавати керівництву закладу освіти пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу.
- 3.8. Отримувати від керівництва та інших працівників закладу освіти підтримку у виконанні посадових обов'язків і реалізації прав, що передбачені цією посадовою інструкцією.
- 3.9. Обирати освітню програму, форму навчання та суб'єкта підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних працівників.

- 3.10. Здійснювати індивідуальну освітню (наукову, творчу, мистецьку тощо) діяльність за межами закладу освіти.
- 3.11. Захищати свої професійну честь та гідність, інтереси і права в усіх інстанціях, зокрема суді.
- 3.12. Відмовитися виконувати роботу, якщо виникла загроза життю та здоров'ю, до моменту усунення небезпеки.

4. Відповідальність

Учитель несе відповідальність за:

- 4.1. Неякісне виконання або невиконання посадових обов'язків, що передбачені цією посадовою інструкцією.
- 4.2. Порушення статуту та правил внутрішнього розпорядку закладу освіти.
- 4.3. Заподіяння матеріальної шкоди закладу освіти.
- 4.4. Порушення правил і норм охорони праці та безпеки життєдіяльності, цивільного захисту, пожежної безпеки, передбачених відповідними правилами та інструкціями.
- 4.5. Застосування методів виховання, пов'язаних з фізичним чи психічним насильством над особистістю дитини.
- 4.6. Вчинення проступків, не сумісних з роботою на посаді педагогічного працівника.

5. Повинен знати

- 5.1. Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Конвенцію про права дитини, інші нормативно-правові акти з питань загальної середньої освіти, розвитку, навчання і виховання дітей, охорони праці та безпеки життєдіяльності.
- 5.2. Вимоги Державних стандартів загальної середньої освіти.
- 5.3. Принципи та завдання загальної середньої освіти.
- 5.4. Педагогіку, загальну й вікову психологію, вікову фізіологію.
- 5.5. Основні закономірності особистісного розвитку дітей, підлітків, молоді, специфіку їхніх потреб, інтересів та мотивів.
- 5.6. Методику викладання предмета, сучасні підходи до розвитку, виховання й соціалізації учнів.
- 5.7. Програмно-методичні матеріали й документи щодо викладання предмета.
- 5.8. Вимоги до оснащення та обладнання навчальних кабінетів.
- 5.9. Правила і норми охорони праці та безпеки життєдіяльності, цивільного захисту й пожежної безпеки, санітарії та гігієни.
- 5.10. Порядки надання домедичної допомоги, а також порядок дій у надзвичайних ситуаціях.
- 5.11. Державну мову відповідно до законодавства про мови в Україні.

6. Кваліфікаційні вимоги

6.1. Вища освіта та (або) професійну кваліфікація педагогічного працівника, належний рівень професійної підготовки; фізичний та психічний стан здоров'я дає змогу виконувати професійні обов'язки в закладі освіти.

6.2. Учитель із кваліфікаційною категорією «спеціаліст» має вищу педагогічну освіту з предмета, який викладає. Він здатний забезпечувати засвоєння учнями навчальних програм; знає основи педагогіки, психології, дитячої та вікової фізіології; знає теоретичні основи та сучасні досягнення науки з предмета, який викладає; використовує інформаційно-комунікаційні технології, цифрові освітні ресурси в освітньому процесі; вміє розв'язувати педагогічні проблеми, установлювати контакт з учнями, батьками, колегами; дотримується педагогічної етики, моральних норм.

6.3. Учитель із кваліфікаційною категорією «спеціаліст другої категорії» відповідає вимогам, встановленим до працівників з кваліфікаційною категорією «спеціаліст», та постійно вдосконалює свій професійний рівень; використовує диференційований та індивідуальний підхід до учнів; володіє сучасними освітніми технологіями, методичними прийомами, педагогічними засобами, різними формами позаурочної роботи та ефективно застосовує їх; впроваджує інноваційні технології в освітньому процесі; обізнаний з основними нормативно-правовими актами про освіту; користується авторитетом серед колег, учнів та їхніх батьків.

6.4. Учитель із кваліфікаційною категорією «спеціаліст першої категорії» відповідає вимогам, встановленим до працівників з кваліфікаційною категорією «спеціаліст другої категорії», та використовує методи компетентісно орієнтованого підходу до організації освітнього процесу; володіє технологіями творчої педагогічної діяльності з урахуванням особливостей навчального матеріалу і здібностей учнів; упроваджує перспективний педагогічний досвід; формує в учнів навички самостійно здобувати знання й застосовувати їх на практиці; лаконічно, образно і виразно подає матеріал; уміє аргументувати свою позицію та володіє ораторським мистецтвом.

6.5. Учитель із кваліфікаційною категорією «спеціаліст вищої категорії» відповідає вимогам, встановленим до працівників з кваліфікаційною категорією «спеціаліст першої категорії», та володіє інноваційними освітніми методиками й технологіями, активно використовує та поширює їх у професійному середовищі; володіє широким спектром стратегій навчання; продукує оригінальні, інноваційні ідеї; застосовує нестандартні форми проведення уроку; активно впроваджує форми та методи організації освітнього процесу, що забезпечують максимальну самостійність навчання учнів; вносить пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу в закладі освіти.

7. Взаємовідносини (зв'язки) за посадою

Учитель взаємодіє із:

7.1. Директором закладу освіти та його заступник(-ом, -ами).

- 7.2. Керівником методичного об'єднання вчителів з предмета, який викладає.
- 7.3. Іншими педагогічними працівниками закладу освіти.
- 7.4. Медичними працівниками закладу освіти.
- 7.5. Органами громадського самоврядування закладу освіти.
- 7.6. Батьками, іншими законними представниками учнів.
- 7.7. Громадськими організаціями, позашкільними та культурно-освітніми закладами.

ДОДАТОК Б

Посадова інструкція асистента вчителя

1. Загальні положення

- 1.1. Посада асистента вчителя належить до посад педагогічних працівників.
- 1.2. Асистента вчителя призначає на посаду та звільняє з неї наказом директор закладу загальної середньої освіти (далі — директор, заклад освіти) з дотриманням вимог нормативно-правових актів про працю.
- 1.3. Посаду асистента вчителя може обіймати особа з високими моральними якостями, фізичний та психічний стан здоров'я якої дає змогу виконувати професійні обов'язки.
- 1.4. Основна функція асистента вчителя — адаптує зміст та методи навчання до можливостей і потреб учнів з особливими освітніми потребами; застосовує під час уроків системи корекційних заходів, спрямованих на опанування учнями з особливими освітніми потребами освітньої програми; захист кожного учня з особливими освітніми потребами від будь-яких форм фізичного або психічного насильства.
- 1.5. Асистент вчителя підпорядковується .
- 1.6. У своїй діяльності асистент вчителя керується Конституцією України; законами України, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, наказами та іншими нормативно-правовими актами центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та підпорядкованих їм органів управління освітою; вимогами Державного стандарту загальної середньої освіти; правилами й нормами з охорони праці та безпеки життєдіяльності, цивільного захисту, пожежної безпеки; наказами директора, статутом і правилами внутрішнього розпорядку, цією посадовою інструкцією.

2. Завдання та обов'язки

- 2.1. Разом з учителем класу здійснює соціально-педагогічний супровід учнів з особливими освітніми потребами, зокрема:
- проводить навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, використовуючи різноманітні ефективні форми роботи;
 - допомагає виконувати навчальні завдання;
 - залучає до різних видів навчальної діяльності на уроці;
 - у складі групи фахівців бере участь у розробленні та виконанні індивідуальної програми розвитку дитини;
 - адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дитини.
- 2.2. Допомагає організовувати освітній процес у класі з інклюзивним навчанням.
- 2.3. Надає допомогу учням з особливими освітніми потребами в організації робочих місць.
- 2.4. Спостерігає за учнями з особливими освітніми потребами для вивчення їх індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб.
- 2.5. Сприяє формуванню в учнів з особливими освітніми потребами саморегуляції та самоконтролю.
- 2.6. Співпрацює з фахівцями, які безпосередньо працюють з учнем з особливими освітніми потребами та беруть участь у розробленні індивідуальної програми розвитку для нього.
- 2.7. Забезпечує разом з іншими працівниками закладу освіти безпечні та здорові умови навчання, виховання та праці.
- 2.8. Дбає про професійне самовизначення та соціальну адаптацію учнів з особливими освітніми потребами.
- 2.9. Стимулює розвиток соціальної активності учнів з особливими освітніми потребами, сприяє виявленню та розкриттю їхніх здібностей, талантів, залучаючи до участі у науковій, технічній, художній творчості.
- 2.10. Створює навчально-виховні ситуації, обстановку оптимізму та впевненості у своїх силах і майбутньому.
- 2.11. Разом із групою фахівців, які розробляють індивідуальну програму розвитку дитини, вивчає особливості діяльності та розвитку кожного учня з особливими освітніми потребами, оцінює його навчальні досягнення, виконання ним індивідуальної програми розвитку.
- 2.12. Надає батькам, іншим законним представникам учнів необхідну консультативну допомогу.
- 2.13. Інформує вчителя класу, батьків, інших законних представників учнів про досягнення учнів з особливими освітніми потребами.
- 2.14. Бере участь у засіданнях педагогічної ради закладу освіти, методичного об'єднання, роботі конференцій, семінарів, клубів та інших заходах.
- 2.15. Дотримується педагогічної етики, моральних норм, поважає гідність учнів, їхніх батьків або законних представників.

- 2.16. Повідомляє керівництво закладу освіти про факти булінгу стосовно учнів, педагогічних працівників та інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком якого був особисто або інформацію про які отримав від інших осіб, вживає невідкладних заходів для припинення булінгу.
- 2.17. Веде встановлену документацію й належно зберігає її.
- 2.18. Постійно підвищує свій професійний і загальнокультурний рівні, педагогічну майстерність.
- 2.19. Підвищує кваліфікацію та атестується раз на п'ять років.
- 2.20. Проходить навчання і перевірку знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності раз на три роки.
- 2.21. Проходить обов'язкові профілактичні медичні огляди у встановлені терміни.
- 2.22. Дотримується статуту, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти.

3. Права

Асистент вчителя має право:

- 3.1. Вільно обирати форми, методи, засоби навчання, не шкідливі для здоров'я учнів.
- 3.2. Брати участь у громадському самоврядуванні та роботі колегіальних органів управління закладу освіти.
- 3.3. Бути членом професійної спілки та інших об'єднань громадян, діяльність яких не заборонена законом.
- 3.4. Брати участь у засіданнях методичних об'єднань та клубів, конференціях і семінарах, інших заходах, організованих управлінням (відділом) освіти.
- 3.5. Ознайомлюватися з документами, що містять оцінку його роботи, давати пояснення стосовно змісту цих документів.
- 3.6. Надавати керівництву закладу освіти і органам управління освітою пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу.
- 3.7. Отримувати від керівництва та інших працівників закладу освіти підтримку у виконанні посадових обов'язків і реалізації прав, що передбачені цією посадовою інструкцією.
- 3.8. Обирати освітню програму, форму навчання та суб'єкта підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних працівників.
- 3.9. Здійснювати індивідуальну освітню (наукову, творчу, мистецьку тощо) діяльність за межами закладу освіти.
- 3.10. Захищати свої професійну честь та гідність, інтереси і права в усіх інстанціях, зокрема суді.
- 3.11. Відмовитися виконувати роботу, якщо виникла загроза життю та здоров'ю, до моменту усунення небезпеки.

4. Відповідальність

Асистент вчителя несе відповідальність за:

- 4.1. Життя і здоров'я учнів з особливими освітніми потребами, інших учнів класу, дотримання їхніх прав і свобод, визначених законами України.
- 4.2. Неякісне виконання або невиконання посадових обов'язків, що передбачені цією посадовою інструкцією.
- 4.3. Порушення статуту та правил внутрішнього розпорядку закладу освіти.
- 4.4. Заподіяння матеріальної шкоди закладу освіти.
- 4.5. Порушення правил і норм охорони праці та безпеки життєдіяльності, цивільного захисту, пожежної безпеки, передбачених відповідними правилами та інструкціями.
- 4.6. Застосування методів виховання, пов'язаних з фізичним чи психічним насильством над особистістю дитини.
- 4.7. Вчинення проступків, не сумісних з роботою на посаді педагогічного працівника.

5. Повинен знати

- 5.1. Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Конвенцію про права дитини, інші нормативно-правові акти з питань загальної середньої освіти, розвитку, навчання і виховання дітей, охорони праці та безпеки життєдіяльності.
- 5.2. Вимоги Державних стандартів загальної середньої освіти.
- 5.3. Принципи та завдання загальної середньої освіти.
- 5.4. Сучасні досягнення науки і практики в галузі педагогіки.
- 5.5. Педагогіку, загальну й вікову психологію, вікову фізіологію.
- 5.6. Особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами різного віку.
- 5.7. Методи, форми та прийоми роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.
- 5.8. Рівні адаптації навчального та фізичного навантаження.
- 5.9. Основи роботи з громадськістю та сім'єю; етичні норми і правила організації навчання та виховання дітей.
- 5.10. Правила і норми охорони праці та безпеки життєдіяльності, цивільного захисту й пожежної безпеки, санітарії та гігієни.
- 5.11. Порядки надання домедичної допомоги, а також порядок дій у надзвичайних ситуаціях.
- 5.12. Державну мову відповідно до законодавства про мови в Україні.

6. Кваліфікаційні вимоги

- 6.1. Вища освіта, володіння знаннями, уміннями і навичками, необхідними для виконання функцій на посаді, яку обіймає; високий рівень професіоналізму, ініціативність, творчість; досконале володіння ефективними формами, методами роботи з дітьми з особливими освітніми потребами; загальна культура, високі моральні якості. Має розвинені комунікативні та організаційні здібності, навички розв'язання конфліктних ситуацій.

7. Взаємовідносини (зв'язки) за посадою

Асистент вчителя взаємодіє з:

- 7.1. Директором закладу освіти та його заступниками.
- 7.2. Іншими педагогічними працівниками закладу освіти.
- 7.3. Практичним психологом закладу освіти, працівниками психологічної служби та інклюзивно-ресурсного центру району (міста).
- 7.4. Медичними працівниками закладу освіти та територіального закладу охорони здоров'я.
- 7.5. Педагогічною та піклувальною радами закладу освіти.
- 7.6. Батьками учнів класу та дітей з особливими освітніми потребами.
- 7.7. Громадськими організаціями, позашкільними та культурно-освітніми закладами.
- 7.8. Органами опіки та піклування, службами у справах дітей.
- 7.9. Представниками правоохоронних органів.

ДОДАТОК В

Поради щодо педагогічного такту та педагогічної тактики вчителя сформульовані на базі рекомендацій відомого українського психолога і педагога **І. Синиці:**

- Бережіть благородне звання вчителя.
- Поважайте у своїх учнях людину, оберігайте і розвивайте їхню гідність.
- Не підкреслюйте без особливої потреби своєї зверхності над учнями.
- Змінюйте свою тактику у взаєминах з учнями відповідно до їхнього віку та духовного росту.
- Використовуйте увесь діапазон педагогічного стимулювання, але будьте щедрішими на похвалу і скупішими на покарання.
- Навчіться володіти своїм голосом, інтонувати своє мовлення, уникайте крику, тим більше вереску.
- Уникайте рішень, у доцільності яких ви не впевнені: не приймайте рішень у стані роздратування; вдавайтесь до методу відтермінування, що дасть змогу вам розумно скористатися своїм правом, а учням — розумно підкоритися йому.
- Уміння контактувати з учнями — справа набувна, як і будь-яке педагогічне уміння.
- Поважайте індивідуальність кожного учня, його бажання утвердитися в класі, мати кращий статус.
- Контакт з цілим класом значною мірою залежить від ваших контактів з окремими учнями.
- Несіть батькам учнів радість.

- Принагідно продемонструйте учням усе краще, що є у вас (свої збідності до чого-небудь, уміння, ерудицію, звички тощо).
- Бережіть довір'я своїх учнів.

ДОДАТОК Г

Поради вчителів щодо розв'язання конфліктних ситуацій та запобігання їм (за М. Рибаквою):

- 1) разом із дипломом учитель не отримує гарантії завжди мати рацію у взаємодії з учнями. Нетактовність - один із найважливіших виявів професійної неспроможності;
- 2) завжди слід пам'ятати: урок - не найкраще місце для з'ясування стосунків;
- 3) учитель має вміти організувати колективну навчальну діяльність учнів різного віку;
- 4) учитель повинен добре знати учнів класу, їхні вікові та індивідуальні особливості і знаходити різноманітні форми взаємодії з ними; намагатися називати учня на ім'я, навіть тоді, коли він гнівається на нього;
- 5) педагог має добре знати важких учнів і тих, хто погано навчається з його предмета, виявляти до них увагу, вчасно надавати допомогу в засвоєнні навчального матеріалу;
- 6) не можна карати учнів за поведінку поганими оцінками - це призведе до зниження інтересу до предмета та особистісного конфлікту;
- 7) слід бути вимогливими, але навіть за незначних успіхів учнів - щедрими на похвалу. Дотримуватись правила: учня краще похвалити, ніж покарати. **Хвалити слід в присутності колективу, а зауважувати - наодинці;**
- 8) у разі виникнення конфліктної ситуації варто своєчасно зупинитися, не вживати різких слів, не акцентувати на негативних якостях учня, не дорікати за негаразди в сім'ї, не висміювати перед однолітками.

У школі мають панувати конструктивний діалог компетентного педагога з учнями, демократичний стиль спілкування, сприятливий психологічний клімат і атмосфера толерантності в учнівських і педагогічному колективах. Для цього слід учитися мистецтву спілкування. Щоб досягти успіху у спілкуванні з учнями, потрібно насамперед дотримуватися загальних вимог до педагогічного спілкування, найважливішими серед яких є: стриманість, тактовність, толерантність, емпатійність, культура мови, повага до учня, опора на його позитивні якості, встановлення зворотного зв'язку з вихованцями, співпраця з ними.

Поради майбутнім вчителям, що допоможуть досягти запланованого результату й отримати задоволення від спілкування з учнями:

- 1. Чітко формулювати конкретні завдання і зосереджувати увагу на їх розв'язанні.
- 2. Обмірковувати стратегію і тактику спілкування з учнями класу, підбирати оптимальні прийоми впливу на розум і серця вихованців. Пам'ятати про заповідь "Не нашкодь!".
- 3. Уміти вислухати дитину, не перебивати її, бути терплячими у спілкуванні.
- 4. Намагатися зрозуміти учнів, частіше згадувати, якими самі були в дитинстві. Навчитися відчувати зміни в психологічному кліматі класу.
- 5. Уміти стримувати свої Негативні емоції у спілкуванні з учнями. Керувати собою. Опановувати методи саморегуляції.
- 6. Уміти прощати. Учень має право на помилку. Слід ставитися до вихованців так, як би хотіли, щоб вони ставилися до вас.
- 7. Ніколи не принижувати гідності учнів. Не давати негативних оцінок їх особистості, не осуджувати їх. Оцінювати негативні дії, вчинки учня, а не його особистість.
- 8. Не бути упередженими.
- 9. Виробити власну методику взаємодії з важкими дітьми, дітьми, "гострими на язык", та ін.
- 10. Подбати, щоб в арсеналі методів впливу на учнів переважали похвала, заохочення, схвалення. Вселяти в учнів надію. Уміти запалити "внутрішній реактор" дитини, створити ситуацію успіху.

- 11. Частіше усміхатися учням. Ця педагогічна заповідь обґрунтована з наукового погляду і значною мірою забезпечує успіх педагогічної взаємодії.
- 12. Вивчати себе. Розвивати свої комунікативні здібності. Підвищувати рівень психологічної культури.

ДОДАТОК Д

Завдання, що розв'язує педагог у процесі своєї професійної діяльності:

- а) **викладання** (управління переважно пізнавальною діяльністю школярів);
- б) **виховна робота** (організація виховного середовища та управління різноманітними видами діяльності, зокрема пізнавальною, вихованців із метою їх гармонійного розвитку);
- в) **класне керівництво** (організація навчання і виховання учнівського колективу в певному класі);
- г) **діяльність із самоосвіти і професійного самовиховання** (саморозвиток);
- г) **управлінська діяльність** (діяльність керівників освітніх закладів та їх заступників);
- д) **організаторська діяльність** (діяльність організаторів дитячого та юнацького руху в школі і поза нею);
- е) **методична діяльність** (діяльність методистів із вивчення досягнень психолого-педагогічних наук і передового педагогічного досвіду);
- є) **позашкільна діяльність** (робота у позашкільних закладах, дитячих кімнатах міліції);
- ж) **науково-дослідницька діяльність** (діяльність педагогів-експериментаторів).

ДОДАТОК І

Основні принципові позиції створення зони Європейської вищої освіти (цілі Болонського процесу):

- 1) упровадження двоциклового навчання та освітніх і кваліфікаційних ступенів (після завершення першого циклу навчання присвоюється академічний ступінь **бакалавра**, другого - **магістра**);
- 2) упровадження кредитної системи обліку трудомісткості навчальної роботи студентів. За основу береться **ECTS (European Credit Transfer System - Європейська кредитно-трансферна система)**, що має накопичувальний характер;
- 3) формування системи контролю якості освіти;
- 4) розширення мобільності студентів і викладачів;
- 5) забезпечення працевлаштування випускників;
- 6) підтримання привабливості європейської системи освіти з одночасним збереженням кращих традицій і надбань національних систем вищої освіти.

Кредит (лат. *creditum* - позика, від *credo* - довіряю) - одиниця виміру ("вартість") обсягу навчального навантаження, необхідного середньому студентові для повного оволодіння визначеними результатами навчання (компетенціями). Кредит ECTS є числовим еквівалентом оцінки, призначеної для розділів курсу, щоб охарактеризувати обсяг загального навчального навантаження студента.

ДОДАТОК К

Періодизація життя й розвитку людини шкільного віку за академіком Б.Т. Лихачовим:

1. Від народження до одного року – **раннє немовля**. Це період початкового пристосування, початкової адаптації.

2. Від 1 до 3 років - **власне немовля**. Один з найплідніших і найінтенсивніших періодів накопичення дитиною соціального досвіду, становлення фізичних функцій, психічних властивостей і процесів.

3. Від 3 до 6 років – **раннє дитинство** – період переходу до дитинства, інтенсивного накопичення соціально значимого досвіду в соціальному просторі, формування основних рис характеру і ставлення до навколишнього світу. Всі три періоди — від народження до 6 років — називають ще перед-дошкільним або дошкільним. Систематичне навчання в дитячому садку і школі для багатьох дітей починається з 6 років. Воно здійснюється з урахуванням того, що психофізіологічна, морально-вольова готовність дітей - до систематичної навчальної праці, інтелектуальної, фізичної, емоційної напруги настає до 7 років.

4. Від 6 до 8 років – **власне дитинство**. В цей період завершується початкове визрівання фізіологічних і психологічних структур головного мозку, здійснюється подальше накопичення фізичних, нервово-фізіологічних та інтелектуальних сил, які забезпечують готовність до повноцінної систематичної навчальної праці.

5. Від 8 до 11 років – **перед-підлітковий період** – час зрілого дитинства, накопичення фізичних і духовних сил для переходу до отрочества. Разом з періодом дитинства цей період має ще й назву молодший шкільний вік.

6. Від 11 до 14 років – отрочтво, **підлітковий вік** – новий якісний етап у становленні людини. Найхарактернішими рисами його є: з точки зору фізіології – статеве дозрівання, психології – особистісна самосвідомість, свідомий вияв індивідуальності. Цей період називають ще середнім шкільним віком.

7. Від 14 до 18 років — **юнацький вік** – період завершення фізичного й психічного дозрівання, соціальної готовності до суспільно корисної продуктивної праці і громадянської відповідальності. Дівчата і юнаки — **старші школярі** – отримують певну підготовку в галузі психології та етики сімейного життя.

ДОДАТОК Л

Складові педагогічних здібностей за українським науковцем В. Крутецьким:

1) **Дидактичні здібності** – Як вчити? – вміння добирати засоби і методи навчання і виховання, добір і планування подачі навчального матеріалу, вміння чітко і зрозуміло подавати знання тощо.

2) **Академічні здібності** – схильність до певної галузі науки, глибоке володіння знаннями зі свого предмету, зацікавленість у нових досягненнях у предметній сфері знань тощо.

3) **Перцептивні здібності** – педагогічна спостережливість, розуміння внутрішнього стану учнів, урахування їх вікових і індивідуальних особливостей.

4) **Мовленнєві здібності** – здібність вербально чітко і логічно виражати свої думки і почуття, жвавість, образність, інтонаційна виразливість, емоційна забарвленість, простота і зрозумілість мови, відсутність стилістичних і фонетичних помилок.

5) **Організаторські здібності** – вміння згуртувати учнівський колектив, вміння залучити учнів до активної навчально-виховної роботи, до громадських і суспільно важливих справ. Діловитість, акуратність, пунктуальність і точність.

6) **Авторитарні здібності** – це здібності безпосередньо емоційно-вольового впливу на учнів, вміння завойовувати авторитет, визнання і повагу, вміння переконувати, бути рішучим і вимогливим, дисциплінованість, наполегливість, витримка.

7) **Комунікативні здібності** – вміння встановлювати конструктивні відносини з учнями, батьками і педагогічним колективом, дотримуватись педагогічного такту і етики.

8) **Прогностичні здібності** – вміння передбачити наслідки своїх слів і дій, вміння прогнозувати педагогічні ситуації, прогнозувати розвиток учня тощо.

9) **Здібність до розподілу уваги одночасно між кількома видами діяльності.**

ДОДАТОК М

Класифікація рівнів освіти в Україні:

- **дошкільна освіта**, яка відповідає нульовому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- **початкова освіта**, яка відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- **базова середня освіта**, яка відповідає другому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- **профільна середня освіта**, яка відповідає третьому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- перший (початковий) рівень **професійної (професійно-технічної) освіти**, який відповідає другому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти, який відповідає третьому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти, який відповідає четвертому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- **фахова передвища освіта**, яка відповідає п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій. Фахова передвища освіта здобувається на основі повної або базової середньої освіти. Здобуття фахової передвищої освіти на основі базової середньої освіти здійснюється з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти та отриманням відповідного документа про повну загальну середню освіту. Особа, яка здобула ступінь фахової передвищої освіти, може продовжити навчання на

рівнях вищої освіти, у тому числі за скороченою програмою підготовки. Приклад – педагогічний коледж, медичний коледж, фармацевтичний коледж.

- **початковий рівень** (короткий цикл) **вищої освіти**, який відповідає шостому рівню Національної рамки кваліфікацій. Вища освіта здобувається на основі повної загальної середньої освіти.
- **перший (бакалаврський) рівень вищої освіти**, який відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- **другий (магістерський) рівень вищої освіти**, який відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- **третій (освітньо-науковий / освітньо-творчий) рівень вищої освіти**, який відповідає дев'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій; **(аспірантура)**
- **науковий рівень вищої освіти**, який відповідає десятому рівню Національної рамки кваліфікацій. **(докторантура)**

ДОДАТОК Н

НАЦІОНАЛЬНА РАМКА КВАЛІФІКАЦІЙ

Загальна частина

1. **Національна рамка кваліфікацій** - системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Національна рамка кваліфікацій призначена для використання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, закладами освіти, роботодавцями, іншими юридичними та фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій.

2. Національна рамка кваліфікацій ґрунтується на європейських і національних стандартах та принципах забезпечення якості освіти, враховує вимоги ринку праці до компетентностей працівників та запроваджується з метою гармонізації норм законодавства у сферах освіти і соціально-трудова відносин, сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, налагодження ефективної взаємодії сфери освіти і ринку праці.

3. Для цілей застосування Національної рамки кваліфікацій терміни вживаються у такому значенні:

відповідальність і автономія - здатність особи застосовувати знання та навички самостійно та відповідально;

знання - осмислена та засвоєна суб'єктом інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (знання фактів та уявлення) і теоретичні (концептуальні, методологічні);

рівень - структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю результатів навчання, які є характерними для кваліфікацій відповідного рівня;

компетентність - динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність;

комунікація - взаємодія осіб з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;

освітня кваліфікація - визнана закладом освіти чи іншим уповноваженим суб'єктом освітньої діяльності та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність встановлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання та компетентностей;

професійна кваліфікація - визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою результатів навчання та компетентностей, що дають змогу виконувати певний вид роботи або провадити професійну діяльність;

результати навчання - знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, що набуваються у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти;

уміння/навички - здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем. Уміння/навички поділяються на когнітивні (що включають логічне, інтуїтивне та творче мислення) і практичні (що включають ручну вправність, застосування практичних способів (методів), матеріалів, знарядь та інструментів, комунікацію).

4. Кваліфікації професійної (професійно-технічної) освіти відповідають:

перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти - 2 рівню Національної рамки кваліфікацій;

другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти - 3 рівню Національної рамки кваліфікацій;

третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти - 4 або 5 рівню Національної рамки кваліфікацій.

5. Кваліфікація фахової передвищої освіти - фаховий молодший бакалавр відповідає 5 рівню Національної рамки кваліфікацій.

6. Кваліфікації вищої освіти відповідають:

молодший бакалавр - 5 рівню Національної рамки кваліфікацій та короткому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

бакалавр - 6 рівню Національної рамки кваліфікацій та першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

магістр - 7 рівню Національної рамки кваліфікацій та другому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

доктор філософії, доктор мистецтва - 8 рівню Національної рамки кваліфікацій та третьому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

доктор наук - 8 рівню Національної рамки кваліфікацій.